

Országos Szakiskolai Közismereti Tanulmányi Verseny

2009/2010

IRODALOM – MAGYAR NYELV ÉS HELYESÍRÁS

II. (regionális) forduló

2010. február 26.

Megoldás és pontozás

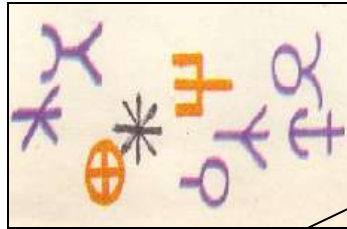
EGY KIS ÍRÁSTÖRTÉNET

1. feladat

(5 pont)

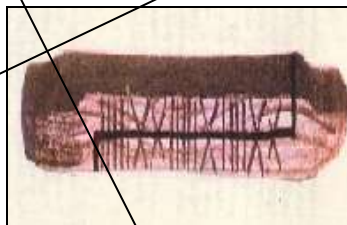
Párosítsa az írásemlékeket helyes magyarázatukkal! A harmadik oszlop betűjeleit írja be az első oszlopban a megfelelő meghatározás elé! (Segítségül megadtuk a tárgyak képét.)

a) tulajdonjegy

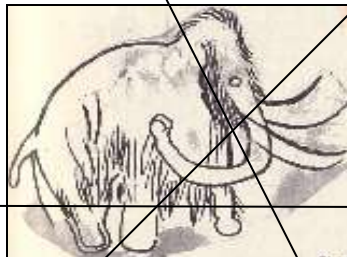
A)
Értékek nyilvántar-
tására használt bot-
szerű eszköz.

b) rováspálca

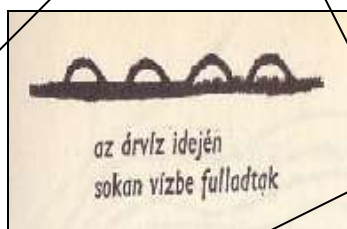
B)
Természethű, konk-
rét tárgyak leegysze-
rűsített képe; jelenté-
se szó vagy mondat;
bármely nyelven ol-
vasható.

c) barlangrajzok

C)
Ismeretátadás rituá-
lák formájában.

d) piktogram

D)
A jel csak egy hang-
értéket képvisel;
nyelvhez kötött.

e) betű

𐤀 𐤁 𐤂	4	aleph (ox)
𐤃 𐤄 𐤅	4	bet (house)
𐤆 𐤇 𐤈	1	gimel
𐤉 𐤊 𐤋	1	dālet (door)

E)
A jóságok megjelö-
lésére használt jel,
„billog”.

2. feladat

(8 pont)

Illessze be a felsorolt szavakat a szövegbe!

- a) nyomtatványként b) cenzor c) szerző d) korrektor
e) nyomdász f) gépiró g) tördelőszerkesztő h) szerkesztő

A kész írás sorsa

Az írás a ...**szerző**... munkája. A legtöbb szerző célja az írás kiadása, megjelentetése. Az írást sok esetben a leíró vagy ...**gépiró**... önti végső formába, hibáit (például: stílus, helyesírás) a ... **korrektor** ... javítja, a szöveget a ... **szerkesztő**... módosítja vagy átírja, míg a ...**cenzor**... sajátos szempontjai szerint meghúzza, megcsonkítja. Ezután a szöveget a ...**tördelőszerkesztő**... vagy a ...**nyomdász**... kiadásra előkészíti, és az írás már nem kéziratként (manuscript), hanem ...**nyomtatványként**... jelenik meg, kerül a nyilvánosság elé, hogy azután mások elolvassák, és szükség szerint hivatkozhatnak rá.

(Wikipédia)

3. feladat

(6 pont)

Írja le a képek alatti idegen szavak magyar megfelelőjét (fordítását)!¹

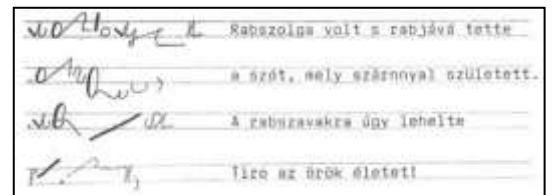
a) illusztráció

...szövegkép/szemléltető ábra/szöveg közti ábra vagy kép...

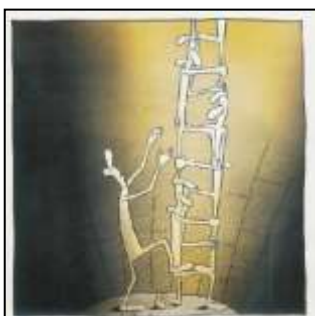
b) graffiti

...falfirka...

c) sztenográfia

...gyorsírás...

d) karikatúra

...torzkép/gúnyrajz...

e) hieroglifák

...képírás (jele)...

f) kalligráfia

...szépírás/szépírás művészete...

¹ A jelentést tükröző körülírás/magyarázat legfeljebb fél pontot kapott.

A 4–10. feladatok az *Ismét tavasz* c. szöveghez kapcsolódnak.

4. feladat

(5 pont)

Az eufemizmus egy olyan nyelvi eszköz, amely enyhíti, megszépíti a valóság tényeit. Erre talál példákat a feladatban. Mit jelentenek az egyes idézetek?

- a) „Dalos Eszter csak nem jött ki
Temetőbe költözött ki.” (Arany János)

meghalt

- b) „Élete gyertyáját soknak eloltátok,
Küldök én örökös éjszakát tirátok.” (Petőfi Sándor)

meghaltak/megölték őket

- c) „Kendermagos szegény cica
Nyavalyába esvén,
Fölvette a néhai nevet
Egy szép őszi estvén.” (Arany János)

elpusztult

- d) „Ami még lopható
S egyáltalán mi még elemelhető vala:
Magas elődeid már mind elemelék.” (Illyés Gyula)

ellopták

- e) „Méltó azt megírni, krónikába tenni.
Befordult ő egyszer valahová csenni.” (Arany János)

lopott

5. feladat

(1 pont)

Mi a jelentése a néhai kifejezésnek?

Példák a szövegből: „néhai Justh Zsiga mondása”, „fölvette a néhai nevet”

meghalt/már nem él

6. feladat

(6 pont)

Írjon 2-2 szinonimát a dőlt betűvel kiemelt kifejezésekre!²

- a) *nekikeseredett* emberiség: **elfáradt**

kimerült

- b) az időjárás mindenkit *pesszimistává* tett: **lehangoltta**

szomorúvá

- c) a *népes korzó* a legtarkább képet mutatta: **zajos sétálótca**

hangos/zsivajgó főtér

² Toldalékolás nélkül is elfogadtuk a megoldásokat, illetve a megadotthoz hasonló megoldásokat is elfogadtunk.

7. feladat

(5 pont)

A hírlap naponta megjelenő újságfajta volt és az ma is. Ha ilyen lapot készíthetne, milyen sajtóműfajokat szerepeltetne benne? Nevezzen meg ötöt!

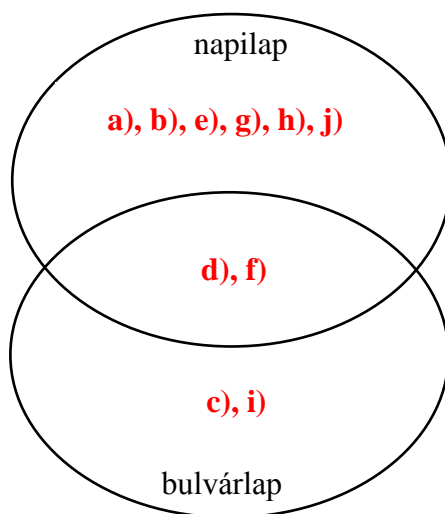
Például: **hír, riport, tudósítás, interjú, kommentár, cikk, kritika, olvasói levél, glossza, közlemény.**

8. feladat

(10 pont)

Milyen különbség van egy közéleti napilap és egy szenzációújság (bulvárlap) műfajai és témái között? Csoportosítsa a megadott kifejezéseket betűjelük beírásával a halmazábrába!

a) kritika	b) oknyomozó/tényfeltáró riport	c) sztárinterjú
d) horoszkóp	e) időjárás-jelentés	f) reklámok közlemények
g) politikai hírek	h) gazdasági hírek	i) filmajánló
		j) tudósítás

9. feladat

(6 pont)

Olvassa el figyelmesen az alábbi állításokat, s írja a vonalra, hogy igazak (I) vagy hamisak (H)!

a) a) A Pesti Hírlapot Kossuth Lajos indította.	I.....
b) A 19. századi divatlapok fő témája a divat volt.	H.....
c) Ady Endre munkatársa volt a Debreceni Hírlapnak.	I.....
d) A kritika véleményközlő sajtóműfaj.	I.....
e) A kommentár rövid riport.	H.....
f) A jó újsághír aktuális.	I.....

10. feladat

(6 pont)

Készítsen személyes hangvétellű 4-5 mondatos jelentést az aktuális, napi időjárásról! Az írása legyen összefüggő, lényegre törő!

Értékelés: témáról szól: 1; összefüggő: 1; értelmes, hibátlan mondatok: 1; terjedelmi korláton

belüli: 1; személyes hangvétellű: 1; tartalmilag megfelelő: 1.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

Egy kis kötetnyi verset akarok kiadni. Nem a nagyközönség számára, hiszen annak az enyéimnél jobb versek sem kellene; csak ismerőseimnek, csak azoknak, akik azon kis helyen laknak, hova képzeletem bárhonnán visszatért, amely éppen úgy szülőföldem, mint legszentebb illúzióim testet öltött képe. Az irodalmi stréberek példáját nem követtem; ha volt olyan dalom, melyről azt hittem, hogy amint az én szívemet megvérezte az az érzés, melyből formálódott, melyből fölfakadt, úgy fog talán egy szenvedő szívnek a rokonérzés erejével megnyugvást adni - azt a dalt is ismerősnek, jó barátoknak szántam, mert **a szeretet diktálta minden soromat**. Még ott is, ahol talán az ifjú szív emésztő lángjával eszményt, tekintélyt próbállok égetni, még ott is a szeretet, az *Igazság szeretete vezetett*. Nem hívom ki, nem is várom a kritikát. Szívem még küzdő helye az ifjú zavaros tárgyakat kereső érzések csatáinak. Az én verseim még csak keresik azt, mely különben is csak törekvés marad, s legfennebb iránya változik: az igazságot. Azt sem ígérem, hogy a könyvemre teendő esetleges kritika reám hatással fog lenni: nem, mert a szerénység affektálása több a szerénytelenségnél, s nem főleg azért, mert kritikus nem tanított meg senkit verset írni. Az első kötet az a poétának, ami a kisdíáknak az első - legtöbbször félkrajcáros - cigarettája. Az ismerősöket, a közönséget kérem: ne engedjék, hogy a füstje a torkomon akadjon. A kötet augusztus közepén fog megjelenni. Előfizetési ára 60 kr, mely címekre legkésőbb f. hó 25-dikéig elküldendő.

Szil 1898. július 3.

A 11-15. feladatok az Előfizetési felhívás című szöveghez kapcsolódnak.

11. feladat (2 pont)

Kiknek ajánlja kötetét Ady Endre? Írjon két példát!

barátoknak

ismerősöknek

12. feladat (2 pont)

Húzza alá a szövegben azt a mondatrészt, amely kifejezi, hogy pontosan mi ihlette a verseket?

13. feladat (2 pont)

Mi a szerepe a nagy kezdőbetűs, dőlt betűs írásmódnak az „Igazság szeretete vezetett” kifejezés esetében?

kiemelés/hangsúlyozás

nem elsődleges jelentésében használja

14. feladat

(6 pont)

Reagáljon az író felhívására 4-5 mondatos olvasói levélben!

Értékelési szempontok: megfelelő megszólítás: 1; megfelel a műfaji követelményeknek: 1; a témáról szó: 1; szabatos fogalmazás: 1; közérthető: 1; gondosan szerkesztett: 1.

15. feladat

(3 pont)

Az alábbi gondolatot az író nem szó szerinti jelentésében használja: „Az ismerősöket, a közönséget kérem: ne engedjék, hogy a füstje a torkomon akadjon.”

Értelmezze a szólás szövegbeli, másodlagos jelentését!

Például: **Ne engedjék, hogy a kötet sikertelen legyen, és a szerző emiatt elkeseredjen.**

A NŐK JOGA (részlet)

„... Egy előkelő pesti úriember egy magános szakaszban ült. A katasztrófa után azt kívánták tőle, hogy helyét a megrongcsolt kocsikból kiszorult hölgyeknek engedje át.

Az én úriemberemnek persze több esze volt, s helyét nem volt hajlandó átadni. Erre egy fiatalember - hasonló a debreceni aranyifjúságunk sok üresfejű alakjához - egész gavallérosan a fejéhez vert egy poharat, s társaival együtt kidobta megfizetett szakaszából az illető urat.

Meg vagyok róla győződve, hogy a debreceni hölgyek egy része szívéből tapsol ennek a snájdig gavallérosságnak, de én, ki már annyiszor helyeztem magam szembe minden korlátolt felfogással, minden erőmből tiltakozom most is a gavallérosságnak ilyenén való megnyilatkozása ellen.

Tiltakozom pedig a legprimitívebb igazság alapján. Az az úr megfizette a helyét, s nincs olyan körülmény, mely az ő akarata ellenére, mások kedvéért, helye elhagyására kényszerítse.

Mi látjuk – még az Európától hátramaradt Debrecenben is – azt a hatalmas áramlatot, mely az asszonynépség egyenjogosításáért küzd.

A feministáknak igazuk van. A nőben felfrissítőt, erős támaszt fog nyerni az emberiség, s csak évezredek korlátoltság nézhette nyugodtan azt a lekötött erőt, mely a nőben elveszett.

De ha igaza van a mai modern kor minden táalentumos harcosának – mire való a középkor örült, romantikus lovagiassága mellett lándzsát törni? ... Mire való a nőnek kiváltságokat osztogatni, mikor azokhoz a jogot már akkor eljátszotta, mikor az első emancipációs törekvésének tanujelét adta? ...

Valóban, csakis elmaradt, korlátolt, a mienkhez hasonló nevetséges társadalmi élet tarthatta fenn azt az abszurd teóriát, mely magát lovagiasságnak nevezi, de tulajdonképpen vérig sértő vélekedés a mi erős, öntudatos asszonyainkról! ...”

Debreczen 1899. május 16.

16. feladat

(3 pont)

Ha 1899-ben lehetőség lett volna a hírlapokban az olvasói SMS-eket megjeleníteni, hogyan reagált volna a fenti írásra? Írja le hozzászólását max. 10 szóval!

Például: **Furcsa módon mutatják ki egyes férfiak az „udvariasságukat”**.....

Értékelés: terjedelem, szóhasználat, fogalmazás szabatossága.

17. feladat (5 pont)

Soroljon fel öt jelzót, amelyek az emancipált nőkre jellemzők! Válogathat ilyeneket a fenti cikkből, de egészítse ki saját példákkal is!

Például: **erős, öntudatos, magabiztos, önállósult, szabad, független, egyenjogú, felvilágo-**

sult.....

18. feladat (3 pont)

Keressen a szövegben három egyszerű mondatot, és írja le!

Egy előkelő pesti úriember egy magános szakaszban ült......

Tiltakozom pedig a legprimitívebb igazság alapján......

A feministáknak igazuk van......

HUMOROS KIS MAGYAR NYELVTAN

19. feladat (7 pont)

Fejtse meg a rejtvényt az alábbi táblázatban! Egy olyan összetett szó a megfejtés, amelyet egybe és külön is lehet írni. Melyik ez a szó? (A 2., 3. oszlopban bekarikázott betűket kell összeolvasni.)

Állítások	Igaz	Hamis
Egyedül a hisz ige felszólító módú alakjában a hosszú ggy a felszólító mód jele.	k	ü
Az igének nincs módjele.	d	i
A tárgy jele a –t.	í	s
Két határozatlan számnevünk van: a <i>kevés</i> és a <i>sok</i> .	b	o
A kettőzött mássalhangzóra végződő családnevek toldalékolásakor nem alkalmazhatjuk az egyszerűsítés elvét.	e	s
Minden igenév ragozható.	i	t
A névelők a viszonyzókhöz tartoznak.	ű	t

Megfejtés: **kisbetű – kis betű**

20. feladat (8 pont)

Fejezze be a következő összetett szavakat! Határozza meg az összetételek szófaját!

a) izeg-**mozog**..... szófaja: **ige**.....

b) csitteg-**csattog**..... szófaja: **ige**.....

c) fidres-**fodros**..... szófaja: **melléknév**.....

d) retye**rutya**..... szófaja: **főnév**.....

21. feladat (10 pont)

Melyik a kakukktojás az alábbi szósorokban? Húzza alá, és indokolja választását!³

a) patak, asztal, **béke**, lemez, egysejtű, város

Indoklás: **elvont fogalmat jelöl**

³ Magyarázat: 1; Választás helyes: 1.

b) Eszter, Kati, Károly, **Bükk**, Márton, Márti

Indoklás: **földrajzi név**

c) tanya, lámpa, kutyák, **Visegrád**, étel, fűzet

Indoklás: **tulajdonnév**

d) boldogság, szerelem, barátság, vita, **csésze**, világosság

Indoklás: **tárgy**

e) vas, réz, **nyáj**, cukor, bor, tej, kávé

Indoklás: **élőlények csoportja**

22. feladat

(12 pont)

Fejezze ki egy-egy határozószóval a következő jelentéseket!⁴

a) háton fekve = **hanyatt**

b) titokban = **lopva**

c) az elmúlt évben = **tavaly**

d) nem járművön = **gyalog**

e) abban a pillanatban = **rögvest**

f) tökéletesen = **teljesen**

23. feladat

(4 pont)

Húzza alá a párbeszédben a mondatértékű módosítószókat!

- **Valószínű** holnap esni fog. Mégis el kell mennünk a kajaktúrára?
- **Biztosan**.
- A többiek **tényleg** elutaztak a hegyekbe?
- **Alighanem**.

24. feladat

(6 pont)

Helyettesítse szólással vagy közmondással a következő kifejezéseket!

a) nem találta ott **Húlt helyét lelte.**

b) hiába fáradt **Lyukas hordót töltött.**

c) mindenben hibát talál **Kákán is csomót keres.**

Írjon egy-egy szóláshasonlatot a meghatározásokra!

d) esetlenül ugrándozik **Ugrál, mint a bakkecske.**

⁴ Szinonima: 1; határozószó 1.

e) jól él

Él, mint Marci Hevesen......

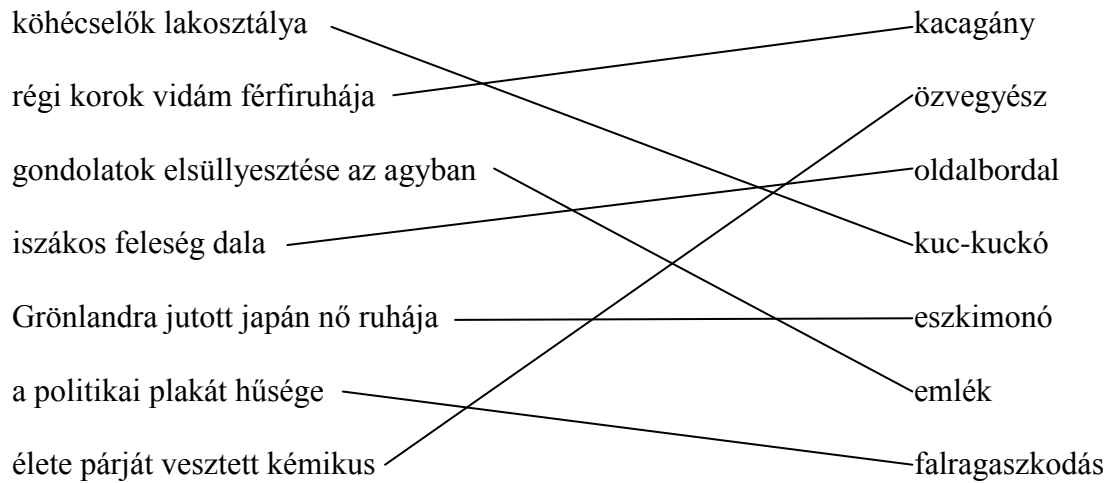
f) mosolyog

Mosolyog, mint a vadalma......

25. feladat

(7 pont)

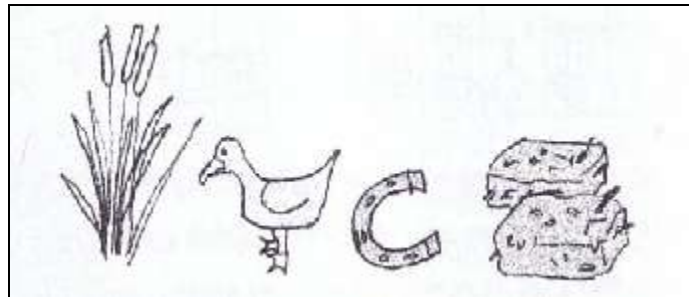
Humoros: Kösse össze a meghatározásokat a megoldásokkal!

26. feladat

(12 pont)

Arany János képrejtvénye. Valahogy így olvasták a szóírást⁵. Megfejtése egy egyszerű mondat. Írja le!

Megfejtés: **Sáskacapat kóvályog.**.....

⁵ Sás, kacska, patkó, vályog. Értékelés: szavak: 2-2 pont, megfejtés: 4 pont.